

Standardizarea activității de bibliotecă în Republica Moldova

Iulia TĂTĂRESCU, *șef serviciu BRȘA*

Cum apreciem, de regulă, dacă un produs sau serviciu este rău sau bun? Ar fi prea subiectiv dacă am face-o după propriul plac. Sînt necesare unele criterii, etaloane de care trebuie să ținem cont. Standardele oferă beneficiarului criterii de judecată, măsurători ai calității și o anumită garanție de inofensivitate a produselor și serviciilor, or, standardele constituie niște puncte de reper și sprijin pentru viața cotidiană.

Standardizarea se definește ca: "Activitate orientată spre rezolvarea problemelor frecvente, preponderent în sfera științei, tehnologiei și economiei și care contribuie la atingerea unui nivel optim de organizare într-o problemă concretă. În principal, această activitate se concentrează asupra procesului de elaborare și implementare a standardelor."

Astăzi, standardizarea este prezentă în toate domeniile vieții umane cu excepția artelor. Relațiile etice umane sunt și ele normalizate de "standarde" numite legi.

Ce este un standard ?

Standardul este un document normativ ce stabilește anumite condiții și reguli pe care trebuie să le întrunească/îndeplinească produsele, procesele tehnologice, terminologia etc. și care este aprobat de organele competente ca document oficial.

Standardul este un argument. Se știe că, în cazul anumitor lucruri (de fapt, asupra oricărui lucru), pot exista mai multe

opinii și considerații și atunci, drept argument, utilizăm standardul, soluționînd divergențele apărute.

Standardul nu este un factor primar – el apare după ce tehnologiile existente ating un nivel înalt și deci pot servi drept model. În baza acestor tehnologii se creează documentele normative, utilizate, la rîndul lor, de instituțiile, structurile ce țin să aplice tehnologii avansate de producere.

În lumea contemporană ne dorim comunicări rapide și eficiente, aparataje performante, produse și mărfuri mai ieftine și de cea mai bună calitate.

Standardele internaționale sunt absolut necesare, chiar dacă ele, în viața cotidiană, sunt sesizate de majoritatea consumatorilor.

Utilitatea și relevanța standardelor decurge din faptul că ele se bazează pe experiență și sînt elaborate în funcție de cerințele multor factori, în diferite sfere de activitate. Astfel, standardele constituie rezultatele materiale ale diversității de experiențe, stabilind un consens între tehnologia cea mai modernă și constrîngerile economice.

La început au apărut doar unele norme de măsurare. Dintre cele mai vechi (v. 22 p. e. n.) este așa-zisul "cot dublu" al regelui babilonean Gudea, care avea 996 mm, deci aproape lungimea metrului contemporan.

Astfel de "măsurătoare" existau în mai multe regiuni ale civilizației antice și, fiind antropometrice (aveau la bază dimensiunile

corpului omenesc), nu existau mari diferențe între măsurătoarele diferitelor popoare. Totuși, pînă la urmă, a apărut necesitatea de a coordona unitățile de măsură. Regele Angliei, Henric, în 1120, a poruncit, pur și simplu, ca *iardul* antic să aibă lungimea mîinii lui. Așa se constituiau treptat norme pentru construirea edificiilor, vaselor maritime, armelor.

Primele organisme internaționale de standardizare au fost Comisia internațională de măsurări și cîntare (1875, „*Mep u BecoB*”) și Comisia Internațională pentru Electrotehnică (*International Electrotechnical Commission*) – CEI, creată în anul 1906.

În celelalte domenii, munca de pionierat a fost făcută de Federația Internațională a Asociațiilor Naționale pentru Standardizare (*International Federation of the National Standardizing Associations*) - ISA, creată în 1926, întrunind 20 de țări și care și-a încetat activitatea din cauza celui de-al doilea război mondial.

ISO - Organismul internațional de standardizare.

În 1946, reprezentanții a 25 de țări au decis să creeze o nouă organizație internațională în scopul facilitării unei coordonări internaționale și a unificării standardelor industriale. Organizația Internațională pentru Standardizare (*International Organization for Standardization*) - ISO nu este un acronim, ci un cuvânt derivat din grecescul *isos* care înseamnă «egal» și care stă la baza prefixului «iso - » întâlnit în numeroase cuvinte din limba franceză, cum ar fi «isometric» (cu dimensiuni egale) sau «isonomie» (egalitate în fața legii).

Denumirea ISO este utilizată în lumea întreagă pentru a desemna Organizația Internațională de Standardizare și, indiferent care ar fi țara, forma prescurtată a denumirii rămîne întotdeauna ISO.

ISO a început să funcționeze oficial la 23 februarie 1947, numărînd 20 de țări membre. În prezent, ISO număra 143 membri, din care 107 membri deplin, 36 membri corespondenți, inclusiv și Republica Moldova, și 14

membri afiliați.

În structura ISO sunt 186 de Comitete Tehnice (CT) și 522 de SC (subcomitete), în aceste structuri activînd peste 500 de persoane. Din momentul existenței sale, ISO a elaborat 13 544 de standarde internaționale, din care numai în 2001 – 813. *Primul* standard ISO a fost publicat în anul 1951.

Scopul ISO este dezvoltarea standardizării și a activităților conexe pe plan mondial, pentru facilitarea schimburilor internaționale de bunuri și servicii și dezvoltarea cooperării în sfera activității intelectuale, științifice, de tehnologizare și economice.

Principiul general - acceptat este că standardele ISO sînt luate ca bază pentru dezvoltarea oricărui tipuri de standarde necesare pentru satisfacerea unor nevoi particulare, într-o anumită zonă geografică.

Activitatea ISO în domeniul informării și documentării.

Pe plan internațional, ISO, reprezentînd principalul organism de standardizare mondială, își extinde activitatea în toate domeniile cunoașterii, inclusiv al informării, documentării și biblioteconomiei.

Ca și în celelalte domenii, în domeniul informării, standardizarea are un rol fundamental, cu atît mai mult, cu cît în condițiile actuale cooperarea între diferitele structuri specializate (centru, instituții, oficii de informare și documentare etc.) a devenit absolut necesară.

În acest context, compatibilitatea dintre echipamentele utilizate de acestea, dintre produsele lor documentare și dintre instrumentele de muncă intelectuală capătă o relevanță cu totul specială, incompatibilitatea acestora generînd serioase blocaje în circuitul informațional.

ISO/TC 46 elaborează și stabilește standarde în domeniul *informării și documentării*. Numără circa 31 de organisme participante (țări) și 38 de organisme membre observatoare și cuprinde el însuși subcomitete (SC). Din rîndul membrilor ISO/TC46, face

parte și România.

Patru arii majore compun activitatea acestui comitet tehnic:

- subiecte bibliografice;
- prezentarea publicațiilor;
- transliterarea;
- reproducerea documentară.

Comitetul Tehnic 46 a încheiat contracte cu UNESCO în următoarele probleme: *realizarea unui cod internațional privind abrevierea titlurilor de periodice; prezentarea periodicelor; referințele bibliografice; transliterarea și reproducerea documentară.*

ISO TC 46 Information et documentation

Information et documentation	
Secrétariat:	AFNOR (Association française de normalisation)
Secrétaire:	Mme Marie - Martine Guillaibert
Chairman:	M. Jean - Marie Arnoult (France) until 2007
Nombre total de normes ISO publiées traitées par le TC et ses SCs:	
Pays participants:	
Pays observateurs:	
Comité	Titre
TC 46/WG 2	Codificarea denumirilor de țări și alte entități
TC 46/WG 3	Conversia limbilor scrise
TC 46/WG 4	Terminologia de informare și documentare
TC 46/SC 4	Aplicarea informaticii în informare și documentare
TC 46/SC 8	Calitate – Statistici și evaluarea performanțelor
TC 46/SC 9	Identificare și descriere
TC 46/SC 11	Gestionarea arhivelor curente și intermediare

NOTĂ: WG – grup de lucru; SC - subcomitet

IFLA și standardizarea internațională

IFLA a fost implicată în domeniul de elaborare a standardelor multă vreme, și, în mod special, în cadrul controlului bibliografic.

Primele eforturi în această privință au apărut în perioada anilor '50, când un grup de lucru al IFLA a încercat să stabilească modulele principalelor înregistrări ale lucrărilor anonime și ale celor aparținând unui colectiv de autori. Din acest proiect limitat a rezultat *Conferința internațională referitoare la modulele de catalogare.*

Conferința internațională asupra principiilor de catalogare - organizată de IFLA și UNESCO s-a ținut la Paris, la sediul UNESCO, în perioada 9-18 octombrie 1961.

Scopul conferinței a fost *realizarea unui acord general asupra principiilor de catalogare.* La conferință a fost elaborat *Proiectul de expunere a principiilor de catalogare* al cărui text final - de mare importanță pentru viitorul cooperării și schimbului internațional de documente și informații - a fost aprobat de majoritatea largă a participanților.

Responsabilitatea principală pentru standardele bibliografice ține de secțiunea Controlului Bibliografic din cadrul IFLA, care are trei departamente:

- Bibliografie;
- Catalogare;
- Clasificare și indexare.

Activitatea de standardizare în Republica Moldova.

Politica în domeniul standardizării în Republica Moldova se realizează prin Sistemul Național de Standardizare. Bazele juridice, sociale, economice și organizatorice ale activității de standardizare în Republica Moldova sînt stabilite de Legea cu privire la standardizare, aprobată prin hotărîrea Nr. 590-XIII din 22 septembrie 1995.

Activitatea de standardizare este efectuată de către:

- Organismul Național de Standardizare – în Republica Moldova este Departamentul de

Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică (MOLDOVASTANDARD);

- Comitetele tehnice de standardizare;
- Subdiviziunile (serviciile) de standardizare ale ministerelor, departamentelor și agenților economici.

Categoriile de documente normative ce pot fi elaborate și aplicate în Republica Moldova:

- standarde (standarde naționale) SM - standard moldovean, care se aplică la nivel național, standarde profesionale SPMD, care se aplică în anumite domenii de activitate, standarde de firmă SF, ce se aplică în cadrul agenților economici ce le-au elaborat);
- specificații (condiții, prescripții) tehnice pentru produse sau procese;
- regulamente generale (RG), proceduri generale (PG), norme de metrologie (NM);
- reglementări tehnice cu caracter obligatoriu, în alte domenii, cum ar fi:
- normative în construcție;
- norme sanitare și reguli sanitaro-igienice;
- norme și reguli de securitate a muncii;
- norme de protecție a mediului înconjurător;
- alte documente normative.

Elaborarea standardelor naționale este efectuată de comitetele tehnice de standardizare, specializate în domeniile respective de activitate, în limitele competenței lor. Standardele naționale se elaborează în conformitate cu programele de standardizare actualizate, aprobate de către Departamentul Moldovastandard.

Organizarea comitetelor tehnice se efectuează în scopul asigurării unei largi participări a tuturor factorilor din economie, interesați de procesul de elaborare a standardelor.

Comitetele tehnice se organizează și -și desfășoară activitatea în conformitate cu SM 1-1:2001 "Principiile și metodologia standardizării. Structura și modul de organizare a comitetelor tehnice".

Fazele de elaborare a unui standard sînt următoarele:

- anteproiect (AP);
- proiect pentru comitet (PC);
- proiect în anchetă publică (PA);
- proiect de standard (PS).

Caracterul obligatoriu al standardelor naționale se stabilește din momentul aprobării lor de către Organismul Național de Standardizare.

Standardele internaționale și naționale ale altor țări se aplică în baza acordurilor internaționale de colaborare la care participă și Republica Moldova. Cu permisul organismelor naționale, dacă prevederile lor satisfac necesitățile economiei naționale, standardele internaționale pot fi adoptate ca standarde naționale.

A fost aprobată metoda declarației de ratificare și metoda paginii de copertă, ele fiind cele mai rapide și mai puțin costisitoare. Avînd în vedere comunitatea de limbă, a fost primit acceptul organizațiilor ISO/CEN de preluare pe teritoriul Moldovei a standardelor românești identice.

În domeniul biblioteconomiei, informării și documentării, comitetul tehnic 229, din România, a luat decizia a declara drept standarde naționale documentele ISO, doar traducîndu-le. Standardele ISO pot fi declarate naționale și în original, în una din limbile de lucru a ISO – engleza sau franceza, dacă în țara respectivă toți specialiștii dintr-un anumit domeniu cunosc una din aceste limbi și o utilizează frecvent în activitatea lor.

Activitatea Comitetului Tehnic nr. 1 "Biblioteconomie. Informare. Documentare".

Standardizarea activității de bibliotecă în Republica Moldova se desfășoară în scopul realizării a două obiective primordiale:

- asigurarea unității naționale în biblioteconomie, informare și documentare;
- alinierea bibliotecilor Sistemului Național la metodologia și tehnologia modernă.

În scopul organizării activității în acest domeniu, la 14 octombrie 1992, Departamentul de Stat pentru Standarde, Metrologie și

Supraveghere Tehnică (Moldovastandard) a aprobat Comitetul Tehnic Nr.1 «Biblioteconomie. Informare. Documentare». Comitetul tehnic nr.1 este organul de lucru al Moldovastandard-ului în activitatea de standardizare națională, internațională și interstatală în domeniul biblioteconomiei, informării și documentării.

Comitetul tehnic s-a constituit în conformitate cu SM1-1. «Principiile și metrologia standardizării. Structura și modul de organizare a comitetelor tehnice».

Comitetele tehnice activează în baza principiilor și cerințelor politicii de standardizare, care se implementează în conformitate cu specificul de activitate într-un domeniu concret:

- asigurarea normativă a dezvoltării biblioteconomiei, informării și documentării în republică;
- asigurarea compatibilității informaționale, a interschimbabilității în cadrul sistemelor de bibliotecă și de informare;
- colaborarea internațională în domeniul standardizării activităților specifice de bibliotecă;
- coordonarea proiectelor de standarde cu documentele normative în vigoare în domeniul biblioteconomiei, informării și documentării.

Comitetul tehnic are următoarea componentă: președinte și secretar, reprezentant al Moldovastandard-ului și membri - specialiști desemnați nominal și împuterniciți ca reprezentanți permanenți ai următoarelor instituții:

1. Biblioteca pentru copii «Ion Creangă»;
2. Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei;
3. Biblioteca Republicană Științifică Agricolă din Moldova;
4. Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”;
5. Biblioteca Republicană Tehnologico - Științifică;
6. Camera Națională a Cărții;

7. Biblioteca Municipală «B. P. Hasdeu», Chișinău;

9. Biblioteca Specială Republicană Centralizată și Studioul de Înregistrări Sonore ale Societății Orbilor

10. Universitatea de Stat, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Catedra Biblioteconomie și Asistentă Informațională;

11. Biblioteca Centrală a Universității de Stat.

Activitatea CT nr.1 are ca obiective:

- elaborarea standardelor naționale;
- examinarea standardelor în vigoare (modificare, revizuire, confirmare, anulare);
- examinarea standardelor române în scopul determinării oportunității adoptării acestora ca standarde naționale;
- colaborarea la lucrările de standardizare interstatală în domeniu (examinarea proiectelor de standarde interstatale în vederea formulării punctului de vedere privind aplicarea lor în republică, înaintarea propunerilor pentru programul de standardizare interstatală);
- asigurarea informațională a procesului de standardizare în domeniu;
- participarea la lucrările organismelor internaționale de standardizare.

Pe parcursul a 13 ani de activitate, au fost promovate de către Comitetul Tehnic și aprobate de către Moldovastandard 34 standarde naționale, acestea acoperind următoarele direcții de activitate: terminologie; descrierea bibliografică a documentelor; transliterare; statistică; numerotare internațională; reguli de ordonare, prescurtare etc. Standardele interstatale sunt în vigoare pe teritoriul Republicii Moldova, conform unui protocol încheiat între țările CSI.

Membri ai CT 1 sînt reprezentanții Centrelor Biblioteconomice din RM. De regulă, membru al CT este delegat specialistul în domeniu al organizației respective – director, director - adjunct, șef serviciu, specialist principal, fapt care permite o colaborare efi-

cientă și rezolvarea operativă a problemelor.

O dată la trei ani, Comitetul Tehnic editează culegeri de standarde naționale în domeniu, au fost publicate 2 volume: în aa.1996 și 2000.

Dintre standardele naționale în domeniu, 18 sunt standarde ISO, în prealabil adoptate și promovate în România. Aceste standarde se referă la transliterarea caracterelor chirilice, arabe și ebraice în caractere latine, coduri pentru reprezentarea denumirilor de limbi, numere internaționale standardizate, statistică privind producția și difuzarea de publicații și statistică de bibliotecă.

Conform SR ISO 2789:1993. Informare și documentare. Statistica internațională de bibliotecă, elaborat în baza Recomandării UNESCO/1-c.II / privind standardizarea internațională a statisticii de bibliotecă, Biblioteca Națională în comun acord cu Departamentul Analize Statistice și Sociologice al Republicii Moldova a elaborat formularul statistic 6-sc, aprobat de departamentul Moldovastandard prin ordinul nr. 39 din 02.06.1998, pentru bibliotecile publice.

Un domeniu important în activitatea CT-1 îl constituie elaborarea proiectelor standardelor naționale și înaintarea acestora pentru aprobare.

În ultimii ani, în programul de activitate al CT-1 au fost incluse și realizate trei proiecte de standarde autohtone și, respectiv, organizate grupuri de lucru pentru aceste activități: descrierea bibliografică a documentelor normative și a cataloagelor industriale, descrierea bibliografică a documentelor grafice.

Prin hotărârea Moldovastandard-ului nr. 406-ST din 25.05.1998 a fost aprobat standardul moldovean SM 165: 1998 "Descrierea bibliografică a documentelor. Documente normative și cataloage industriale". Anteproiectul

standardului a fost elaborat de Biblioteca Republicană de Informație Tehnico - Științifică în baza metodologiei de standardizare națională privind modul de elaborare, prezentare și redactare a standardelor moldovenești.

Adoptarea standardelor, conținutul lor, inexistența unor documente normative necesare – toate acestea provoacă multe întrebări ca și modul de implementare a standardelor, controlul asupra respectării, procurarea standardelor și multe altele.

Oricum, difuzarea, promovarea și explicarea standardelor nu face parte din obligațiile CT 1. Asemenea activități pot fi realizate de comisa "Legislație. Cadru de reglementare. Standardizare" a ABRM; specialiștii care utilizează aceste standarde; profesorii Catedrei de Biblioteconomie; specialiștii de forță a BN și centrelor biblioteconomice - care pot interveni pe paginile publicațiilor noastre - așa cum o fac colegii noștri din România și Rusia.

La momentul actual, o tendință majoră a țărilor dezvoltate este de a realiza *calității* în toate domeniile. Această tendință a dus la crearea în cadrul ISO a CT 176, avînd menirea de a elabora standarde ce țin de managementul și asigurarea calității. Deși seria standardelor 9000 nu se referă nemijlocit la activitatea de bibliotecă, ele pot fi utilizate, dat fiind că biblioteca acordă servicii cititorilor și este aferentă la cerințele vizate de aceste standarde.

Multe biblioteci din republică au în vizor anume calitatea serviciilor prestate. Rămîne ca managementul calității și respectarea standardelor să devină o parte indispensabilă în activitatea tuturor instituțiilor de informare, dacă tindem să devenim o țară cu adevărat europeană.

Bibliografie consultată

1. Harris P. *Dezvoltarea standardelor internaționale* [relațiile ISO/IFLA]. În: Biblioteconomie: culegere de traduceri prelucrate. 1992, nr. 4, p. 43-55; <http://www.iso.org>.
2. Legea cu privire la standardizare: nr. 590-XIII din 22 septembrie 1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1996, nr 11-12, p. 7-12.
3. Manual UNIMARC .Edit.: Brain P. Holt. București: BN a României, 1993. 432 p.
4. Metodologia de aplicare a normelor ISBD (M). Biblioteca Centrală Universitară din București, ABIR. București. 1993.
5. Regneală, Mircea. Standardizarea tehnicilor aplicate la informație. În: Informarea documentară în teorie și în practică: mapă documentară, fas. A. 1996, nr 2, p. 63-70.
6. Regulamentul Serviciului Standardizare și Metrologie. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2005, nr. 86-88, art. 648.
7. Reuniunea ISO /TC 46/ SC 9. Informare și Documentare. Prezentarea, identificarea și descrierea documentelor. În: Probleme de informare și documentare . INID. 1994, vol. 28, nr 2, p. 79.
8. SM 1-0:2003 Principii generale privind Sistemul Național de Standardizare. În vigoare din 01.11.2003.
9. SM 1-1:2001 Structura și modul de organizare a comitetelor tehnice. În vigoare din 01.11.2001
10. Standardizare în domeniul biblioteconomiei, informării și documentării. În: Probleme de informare și documentare. INID. 1993, vol. 27, nr 1-2, p. 82.
11. Standardizarea - o problemă în permanentă actualitate. În: Probleme de informare și documentare. 1996, vol. 30, nr 1-2, p. 61.
12. Белоозеров, В.; Грушина, Ф. Основные направления работ по стандартизации в области информации, библиотечного и издательского дела. В: Науч. и техн. информ. Серия 1, 1993, № 4, p. 14-16.
13. Стандартизации в области информации и документации: проблемы, практика, перспективы. В: Науч. и техн. информ. Серия 1, 1995, № 11, p. 3-5.
14. Технический комитет ISO/TC46 «Информация и документация»: организационная структура и связи. В: Науч. и техн. информ. Серия 1, 1995, № 11, p. 19-24.